

28 martie 2022

**Domnului Eugeniu Rusu,
Director general Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală**

Stimate domnule Director,

Asociația Obștească „Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției” (CAPC) a examinat proiectul de Lege privind dreptul de autor și drepturile conexe, elaborat de către Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală.

Prin această scrisoare, Vă expediem Opinia AO ”CAPC” cu privire la proiectul de Lege privind dreptul de autor și drepturile conexe, cu remarci și recomandări pentru îmbunătățirea textului proiectului.

Anexă: Opinia AO ”CAPC” cu privire la proiectul de Lege privind dreptul de autor și drepturile conexe.

**Cu respect,
Viorel Pîrvan,
Coordonator proiecte CAPC**

Opinia AO ”CAPC” a fost elaborată în cadrul Proiectului „Cetățenii vorbesc: promovarea reformei democratice în interesul cetățenilor din Moldova”, implementat cu suportul Freedom House Moldova

OPINIE
cu privire la proiectul de Lege
privind dreptul de autor și drepturile conexe

Autor al proiectului de act normativ este Guvernul RM, iar autor nemijlocit este Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală, ceea ce corespunde art.73 din Constituția Republicii Moldova și art. 47 alin.(3) din Regulamentul Parlamentului, aprobat prin Legea nr.797/1996.

Potrivit notei informative, proiectul de lege a fost elaborat *„întru necesitatea armonizării prevederilor legislației din acest domeniu la reglementările acquis-ului comunitar relevant, având menirea de a oferi un grad ridicat de protecție autorilor și titularilor de drepturi de autor și conexe, prin instituirea unui cadru legal care oferă posibilitatea valorificării operelor și altor obiecte protejate de aceste drepturi, de a stabili un mecanism clar de colectare, repartizare și achitare a remunerației de către organizațiile de gestiune colectivă și responsabilizarea tuturor părților implicate în acest proces, precum și de a spori gradul de transparență în activitatea organizațiilor de gestiune colectivă.”*

Autorul mai susține că proiectul *„vine să consolideze capacitățile AGEPI în procesul creării cadrului de politici în domeniul proprietății intelectuale, instruirii actorilor implicați pe acest segment, colaborării instituționale atât la nivel regional, cât și pe plan extern pe domeniul dreptului de autor și drepturilor conexe. Sub aspect funcțional, atribuțiile propuse au drept scop să fortifice capacitățile operaționale ale AGEPI în calitatea sa de autoritate administrativă centrală din subordinea Guvernului, să asigure gestionarea eficientă a drepturilor de autor și drepturilor conexe de către entitățile ce formează sistemul de gestiune colectivă, precum și să întreprindă măsurile ce se impun și expres prevăzute de lege în cazul în care acestea nu funcționează eficient.”*

Nota informativă a proiectului este argumentată suficient și cuprinde compartimentele prevăzute la art.30 din Legea nr.100/2017 privind actele normative. Totuși, din analiza proiectului legii, constatăm nerespectarea de către autor a procesului de legiferare, în special a prevederilor art. 3, art.5, art.21, art.29, art.32, art.39, art.51, art.54, art.73, etc. din Legea nr.100/2017.

Ținem să invocăm faptul că în Hotărârea nr.24 din 06.05.99 Curtea Constituțională a reținut¹:

[...] că respectarea cerințelor procedurale referitoare la adoptarea legilor este la fel de importantă ca respectarea cerințelor aplicabile față de conținutul legilor. Cele dintâi protejează democrația parlamentară, care trebuie respectată pe tot parcursul procesului de legiferare și care îi asigură pe cetățeni că legile nu au fost adoptate prin abuz. Cele din urmă previn limitarea disproporționată a drepturilor și libertăților cetățenilor.

Curtea reține că Legea fundamentală stabilește cerințele procedurale ale procesului de legiferare aplicabile atât la etapa verificării conținutului proiectelor de legi (e.g. existența dezbaterilor parlamentare, dreptul de a depune amendamente, dreptul de a acorda întrebări, dreptul de a lua cuvântul etc.), cât și la etapa verificării îndeplinirii condițiilor procedurale preliminare pentru a putea demara examinarea actelor în discuție.

Pornind de la aceste constatări ale Curții Constituționale coroborate cu prevederile art.20, art.21, art.32 – 40 din Legea nr. 100/2017 privind actele normative, considerând că transparența urmărește participarea cetățenilor la actul decizional și asigurarea legitimității, eficacității și responsabilității autorităților față de cetățean, analizând etapele parcurse de către autoritatea publică la elaborarea proiectului analizat, constatăm că autorul proiectului a ignorat cadrul legal existent neasigurând realizarea eficientă a principiului de transparență, publicitate și accesibilitate la etapa elaborării actului.

¹ A se vedea HCC nr.17 din 10.06.2021

Comentarii detaliate

1. Întru evitarea interpretării abuzive a prevederilor art.2 alin.(2) și art.2609 din Codul civil urmează ca acestea să fie corelate. Or, potrivit art.2 alin.(2), persoanele fizice sau juridice străine beneficiază de un tratament egal cu cel al cetățenilor din Republica Moldova, cu condiția ca aceștia să beneficieze, la rândul lor, de tratament similar în statele respective, pe bază de reciprocitate. Iar art.2609 alin.(5) din Codul civil stabilește că cetățenilor străini și apatrizilor se acordă, pe teritoriul Republicii Moldova, regim național în ceea ce privește drepturile de autor și drepturile de proprietate intelectuală. Redacția actuală a normelor indicate creează o situație de incertitudine, deoarece nu este clar în ce condiții cetățenii străini își pot apăra drepturile sale de autor și conexe, în special când obiectele lor de proprietate intelectuală au fost publicate pentru prima dată pe teritoriul Republicii Moldova. Considerăm că este bine venit acordarea cetățenilor străini drepturi egale cu ale naționalilor în materia de protecție asupra obiectelor de proprietate intelectuală.
2. Întru evitarea interpretării abuzive a prevederilor art.5 alin.(3) și art.2, art.10, art.11, urmează ca acestea să fie corelate. Or, potrivit art.5 alin.(3), *dreptul de autor nu depinde de dreptul de proprietate asupra obiectului material în care și-a găsit expresie opera respectivă. Procurarea unui asemenea obiect nu conferă proprietarului acestuia nici unul din drepturile acordate autorului de prezenta lege.* Iar art.10 și art.11 stabilește că dreptul de autor se constituie din drepturi patrimoniale și drepturi morale (personale nepatrimoniale), la rândul său drepturile patrimoniale pot fi deținute de un titular al dreptului de autor altul decât autorul nemijlocit. Din noțiunea dată titularului dreptului de autor (art.2) rezultă că aceasta poate fi orice persoană fizică sau juridică, care au dobândit această calitate prin moștenire sau cesiune, în condițiile legii, precum și editorii de opere muzicale și de opere scrise, pentru drepturile care le-au fost transferate în baza unor acorduri individuale și care au dreptul cel puțin la o parte din veniturile provenite din drepturi. Redacția actuală a normelor indicate creează o situație de incertitudine în ce privește întinderea protecției și condițiile de protecție. Se creează impresia că de protecția acordată de actul normativ analizat poate beneficia doar autorul operei, iar înstrăinarea/transmiterea drepturilor patrimoniale nu generează nici un drept dobânditorului acestora. Considerăm oportun ca în art.5 alin.(3) să fie specificat expres că în situația reglementată procurarea unui asemenea obiect nu conferă proprietarului obiectului material nici un drept moral asupra operei.
3. Atragem atenția că noțiunea „*legătură directă*”, utilizată de către autor în art.10 alin.(5), nu este clară și nici nu se regăsește în noțiunile cuprinse în alte acte normative, iar în scopul clarității și pentru a se evita eventuale probleme de interpretare, aceasta urmează a fi definită.
4. La fel, întru evitarea interpretării abuzive a prevederilor art.10 alin.(5) și art.83 alin.(4) urmează ca acestea să fie corelate. Or, potrivit art.10 alin.(5) *dacă nu există moștenitori, exercitarea acestor drepturi revine organizației de gestiune colectivă al cărei membru a fost autorul sau cu care acesta a avut o legătură directă.* Iar art.83 alin.(4) stabilește că *organizațiile de gestiune colectivă nu pot avea ca obiect de activitate utilizarea repertoriului protejat pentru care au primit mandat de gestiune colectivă, în condițiile prezentei legi. Acestora nu li se pot transfera sau transmite drepturi de autor și conexe sau utilizarea acestor drepturi.*
5. În art. 59 alin.(1), art.63 alin.(2) autorul utilizează sintagme ambigue ca „*măsurile corespunzătoare*”, „*să dea dovadă de grija cuvenită*”, „*cele mai bune eforturi*”, „*informații relevante și necesare*”, fapt care denotă neîntrunirea exigențelor de tehnică legislativă stabilite de art.54 din Legea nr.100 din 22 decembrie 2017. Aceste sintagme urmează a fi revăzute, fie excluse.
6. Noțiunea „*pragul de originalitate*” și „*pragul de protecție*” utilizată de către autor în art.65 alin.(2) nu este clară și nici nu se regăsește în noțiunile cuprinse în alte acte normative, iar în scopul clarității și pentru a se evita eventuale probleme de interpretare, urmează a fi definită.

7. Atragem atenția că noțiunea „*juridice specializate*” utilizată de către autor în art.67 alin.(2) nu este clară și nici nu se regăsește în noțiunile cuprinse în alte acte normative, iar în scopul clarității și pentru a se evita eventuale probleme de interpretare, urmează a fi definită.
8. La fel, atragem atenția că noțiunea „*acte normative relevante*” utilizată de către autor în art.83 alin.(3) nu este clară și nici nu se regăsește în noțiunile cuprinse în alte acte normative, iar în scopul clarității și pentru a se evita eventuale probleme de interpretare, urmează a fi definită.
9. Art.89 alin.(4) stabilește că calitatea de director general presupune respectarea *criteriilor de integritate* fără a specifica care sunt acestea sau cum pot fi determinate. Redacția propusă este una ambiguă și denotă neîntrunirea exigențelor de tehnică legislativă.
10. La fel, în art. 97 alin.(10) se utilizează noțiunea de „*un potențial conflict de interese*” fără specificare care sunt acestea sau cum pot fi determinate. În scopul clarității și pentru a se evita eventuale probleme de interpretare, urmează ca această noțiune să fie definită.
11. Art.104 alin.(5) stabilește că în cazul în care organizațiile de gestiune colectivă nu depun propunerea menționată la alin. (2), AGEPI decide asupra desemnării collectorului dintre organizațiile de gestiune colectivă avizate, însă autorul nu stabilește o procedură și un termen clar, bine definit, în interior căruia organizațiile de gestiune colective urmează să formuleze propunerile. Această prevedere urmează a fi revăzută.

Concluzii

Cu titlu de concluzii reținem următoarele:

- Proiectul legii își propune să precizeze și să perfecționeze cadrul normativ al proprietății intelectuale, în special pe partea ce ține de apărarea drepturilor și colectare a remunerațiilor;
- Nota informativă și argumentele invocate sunt suficient întemeiate pe cercetări profunde a domeniului, operează cu date și informații care să arate asupra necesității modificărilor propuse;
- Pornind de la constatările Curții Constituționale reținute în HCC nr.17 din 10.06.2021 coroborate cu prevederile art.20, art.21, art.32 – 40 din Legea nr. 100/2017 privind actele normative, considerând că transparența urmărește participarea cetățenilor la actul decizional și asigurarea legitimității, eficacității și responsabilității autorităților față de cetățean, analizând etapele parcurse de către autoritatea publică la elaborarea proiectului analizat, constatăm că autorul proiectului a ignorat cadrul legal existent neasigurând realizarea eficientă a principiului de transparență, publicitate și accesibilitate la etapa elaborării actului;
- Analiza proiectul legii prin prisma prevederilor imperative ale Legii nr.100/2017 privind actele normative, denotă nerespectarea de către autorul proiectului a procesului de legiferare, în special a prevederilor art. 3, art.5, art.21, art.29, art.32, art.39, art.51, art.54, art.73, etc. din Legea nr.100/2017;
- Proiectul de lege cuprinde norme necorelate între ele sau cu prevederile din alte acte normative, unele norme nu sunt definite, fie sunt formulate într-o manieră ambiguă, care poate duce la interpretări abuzive.

În opinia noastră, mai multe reglementări ale proiectului de Lege urmează a fi revăzute pentru a corespunde celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate și claritate, precum și excluderea normelor ce generează diferite interpretări și soluții în cazul aplicării normelor de drept.